

Numenius arquata (L.) — Wulp (4).

198204 4-6-1946 2-2-1954 te St. Martin de Brehal (Manche), **Frankrijk.**
pull. Den Hoorn, Texel

237470 17-5-1951 14-2-1954 gewond gevonden in een weiland bij Lus-
pull. Haamstede (Zld.) canen-en-Ploeren (Morbihan), 9 km W van Vannes,
Frankrijk.

268468 9-6-1954 12-8-1954 bemachtigd te Champagne-les-Marais,
pull. Heemskerk baai van Aiguillon, 49 km ZW van Fontenay le
(N.H.) Comte (Vendée), **Frankrijk.**

Scolopax rusticola L. — Houtsnip (2).

241418 27-12-1953 2-2-1954 tengevolge van de strenge vorst dood ge-
ad. Reeuwijk vonden te Vogelenzang (N.H.).

241037 12-5-1953 5-2-1954 geschoten bij Pau (Basses-Pyrénées),
pull. Denekamp (O.) **Frankrijk.**

Enige broedvogels in Noord-Brabant

door

Sj. BRAAKSMA, W. H. Th. KNIPPENBERG en V. LANGENHOFF
(vervolg)

Oeverzwaluw, *Riparia riparia riparia* (L.)

De Oeverzwaluw is plaatselijk een vrij algemene broedvogel; hij nestelt bijna altijd gezellig. Het aantal nestgangen is later in het seizoen altijd groter dan in het begin in verband met late broedsels. Doordat de gangen vaak in afgravingen liggen, zijn de kolonies meestal van tijdelijke aard. H. SCHLEGEL (Bouwstoffen I, 1852, p. 65) vermeldde een gegeven van VERSTER: „broeit aan de hoge oevers der riviertjes in Noord-Brabant”. Het jaarboekje van de N.O.V., 7, p. 90, noemt hem in 1910 broedvogel aan steile oevers van Dieze en Aa. HAVERSCHMIDT (1942) haalt slechts de kolonie van Halsteren (1936) aan. De volgende gegevens zijn thans bekend:

Halsteren, 1936 11 juni langs de weg Halsteren-Tholen ca 200 nestgaten, deels verstoord, maar nog bijna voor de helft bewoond (Ardea 26, 66); 1952 kolonie in de Konijnenberg (Dr. P. KORRINGA), 5 aug. naast elkaar drie kolonies met resp. 158, 8 en 21 gangen, alle drie gedeeltelijk bewoond, er vlogen ca 70 vogels; 1955 augustus de kolonies geheel verdwenen (W. KNIPPENBERG).

Bergen op Zoom, 1946 30 juni ca 30 bewoonde nesten in zandafgraving Nieuw Borgvliet (Ardea 38, 219).

Hoogerheide, 1951 aug. kolonie in zandafgraving (De Wandelaar in Weer en Wind, 1952, 103); 1952 kolonie in leemputten van steenfabriek De Vijver (Dr. P. KORRINGA).

Oudenbosch, 1948 ca 10 p. (C. G. VAN LEEUWEN).

Zevenbergen, 1954 4 mei 15 ex.; br.? (P. BROEDERS).

Geertruidenberg, 1954 5 mei 8 ex.; br.? (P. BROEDERS).

Zundert-Rijsbergen, 1951 ca 15 nestgangen langs de weg; bewoond geweest? (S. BRAAKSMA).

- Princenhage, 1940 ca 10 nesten in zandberg, waar in 1950 niet meer aanwezig; in 1950 ca 40 nestgangen op Burgst alhier (N. VERDONK).
- Chaam, ca 1950 kolonie bij de Goudberg (B. WALRECHT, in De Wandelaar i. W. e. W., sept. 1950, 215).
- Goirle, 1952 enige tientallen nesten, echter telkens verstoord (J. DE LAAT); 1953 18 juni enkele vogels boven water ten zuiden van Goirle (V. LANGENHOFF).
- Tilburg, 1951 br. op Dongense weg 150 (G. VESSEM); 1952 ca 40 p. in gebied met straal van 6 km rond de stad (F. A. TEURLINCX).
- Capelle, 1951 29 mei 2 ex.; br.? (S.B.).
- Kaatsheuvel, 1953 4 p. br. (A. v. DIJK).
- Loon op Zand, 1954 30 april 1 ex. boven het Leikeven (A. v. DIJK; W.K.).
- Waalwijk-Drongels veer, 1952 13 mei minstens 1 bewoond nest in steile oever langs de weg (S.B.).
- Andel-Wijk, 1952 ca 10 p. in afgraving (C. G. VAN LEEUWEN); 1953 6 juli veel ex. bij Andel (V.L.).
- Heusden, 1953 6 juli enkele gangen aan de westkant van de stad (V.L.).
- Udenhout, 1951 13 juni 6 ex. bij leemputten steenfabriek (S.B.); 1953 29 april weer hier aanwezig (L. HENDRIX e.a.). Udenhout-Helvoirt, 1951 br. aan de Lei (G. v. D. WIELEN).
- Helvoirt-Cromvoirt, 1947 kolonie in afgraving (J. WITLOX); 1948 ca 30 p. (S.B.); 1949 20 mei 16—20 vogels in de lucht, 23 juli druk vliegend en zeer veel gangen, 18 aug. nog in- en uitvliegend; 1950 26 juni minstens 50 niet-loze gangen, een met roepende jongen, tientallen vogels in de lucht; 1951 6 mei ca 40 gangen en evenveel vogels, 25 mei ca 20 gangen over, de rest afgegraven, 16 aug. alle gangen afgegraven, geen vogels aanwezig; 1952 18 juni nieuwe kolonie, 29 juni in totaal 118 gangen, waaronder ook onafgewerkte, 15 aug. 102 niet-loze gangen, in enkele nog jongen, 15 vogels in de lucht; 1953 20 mei ruim 70 gangen in oude kolonie van 1948, ruim 50 gangen in nieuwe kolonie van 1952 en ca 20 in geheel nieuwe afgraving, 2 aug. in kolonie 1948 84 gangen, verscheidene met jongen, kolonie 1952 72 gangen, kolonie 1953 60 gangen, 5 uitgestoken; 1954 29 juli in kolonie 1948 ruim 20, meest oude gangen, in kolonie 1952 13 gangen, waarvan een met jongen, in kolonie 1953 94 gangen; 16 aug. in kolonie 1948 ca 20 gangen, waarvan een met roepende jongen, kolonie 1952 was afgegraven, kolonie 1953 telde nog 30 gangen, de rest was een week tevoren afgegraven; 1955 1 juli in totaal ongeveer 155 gangen en ca 90 vogels in de lucht (alle gegevens van V. LANGENHOFF).
- Hedelse waard, 1953 naar ruwe schatting ca 50 p. in afgraving (M. F. MÖRZER BRUIJNS; S.B.); 1954 hier aanwezig, de waard was geheel geëgaliseerd (S.B.).
- 's-Hertogenbosch, langs de weg naar Hedel, 1944 15 juli minstens 10 nesten, o.a. in Deckungslöcher (*Ardea* 34, 370); 1950 alhier bij het engels gat ca 5 p. br. (S.B.); 1951 br. (J. RICKEN); 1952 kolonie in afgraving (J. v. EPEM); 1953 1 bewoond nest aan het engels gat (S.B.). Langs de Zuid-Willemsvaart, 1948 ca 10 p. (TER HORST); 1949 en 1950 resp. 3 en 2 p.; 1951 wel enkele malen 2 ex. gezien, maar geen broedgeval vastgesteld (S.B.); verderop 3 p. (AKKERMANS); 1952 14 april weer 1 p., later 6 bewoonde nesten, nog later tengevolge van beschoefingswerkzaamheden hoogsten 4 p. met succes gebroed; 1953 weer 6 gangen, waarbij 31 mei 3 ex. (S.B.).
- Vught, kolonie aan de Dommel achter Sophiaburg (Natura 1941, 137). Sparrendaal, 1949 17 p. in zandgat (S.B.); 1950 10—15 p.: 1951 21 juni 45 bewoonde nesten, vele met jongen, ruim 40 vogels in de lucht; 18 aug. 85 gangen, waarvan 10 loos en 15 ingestort (vanwege overbevolking?; hierbij 2 nesten met eieren); enkele vogels in de lucht, een bijna vlug jong buiten; 1952 17 aug. ruim 20

- gangen, veelal oud uitziend, geen vogels aanwezig; 1953 2 aug. 50 gangen, een jong vliegt uit; 1954 29 juli ruim 10 gangen dichtgegroeid, waarschijnlijk niet meer bewoond. Het topjaar van Sparrendaal (1951) hangt vermoedelijk samen met de afgraving van de cromvoirtse kolonie (zie aldaar) (V.L.).
- St. Michielsgestel, 1934 juni kolonie aan Dommeloever achter Ruwenberg (W.K.); 1940 hier ca 15 ex. (J. WITLOX); 1950 15 nesten (J. LIVIJS).
- Nijnsel, 1953 27 juni 29 gangen in afgraving, er vlogen slechts 7 vogels, opvallend minder dan op 13 juni; 1955 niet meer aanwezig (W.K.).
- Eerde, 1949 waarschijnlijk voor het eerst 5 nesten in afgraving; 1951 1 p. (B. v. DAM); 1952 6 gangen (in een gang lag een ei) en 3 vogels, aan de overzijde van de spoorlijn nog 2 gangen en 1 vogel (V.L.; W.K.); 1953 3 p.; 1955 afgraving is verdwenen, maar in de wanden van een met water gevulde zandkuil 8 p. (B. v. DAM).
- Moergestel, 1952 4 juli 2 ex. bij brug over de Reusel; br. ? (S.B.).
- Best, 1945 5 ex. bij afgraving bij de brug over het kanaal (Venkraai 3, 22); 1952 kolonie nog aanwezig (K.N.N.V., Eindhoven); 1955 23 juni 15 gangen alhier en 6 vogels in de lucht (W.K.).
- Eindhoven, 1944 vanaf 26 april geregeld boven de Dommel (Venkraai 2, 6); 1951 9 mei 10—15 nesten in steile kant van vuilnisbelt (H. OVERSTEEGEN e.a.).
- Aalst, 1948 4 juli 30 p.; 1952 10 p. in zandafgraving Ekenrooi (B. v. DOOREN).
- Waalre, 1948 27 juni 4 p.; 1952 3 p. aan Dommeloever (B. v. DOOREN).
- Riethoven, 1947 en 1948 26 juni 6 p. in heideafgraving (B. v. DOOREN).
- Westerhoven, 1952 ca 20 p. in zandafgraving (B. v. DOOREN).
- Valkenswaard, 1955 2 juni 7 vogels de gehele dag aanwezig bij watermolen Venbergen; br.? (W.K.).
- Borkel en Schaft, 1952 17 juni 3 p. bij nestgangen langs de weg naar Valkenswaard (S.B.).
- Steensel, 1952 15 p. in zandafgraving (B. v. DOOREN).
- Knegsel, 1953 5 mei 10 gangen, waarbij 4 vogels (S.B.).
- Geldrop-Mierlo, 1944 21 mei enkele vogels bij Beuven (Venkraai 2, 6); 1952 kolonie verlaten (M. v. TUYLL VAN SEROOSKERKEN).
- Nuenen, 1944 21 juni 8 volwassen en 7 jonge vogels (Venkraai 2, 6); ca 1952 kolonie bij steenovenafgraving (H. v. GROOTEL).
- Empel, 1950 br. bij Blauwe Sluis (Ir. SCHWEIGMANN).
- Alphen a. d. Maas, 1951 22 juni ca 22 gangen, waarvan minstens 10 bewoond, in de rivieroever (S.B.).
- Oyen, 1952 minstens 20 nesten in Allemanswaard (C. G. v. LEEUWEN).
- Schaikse hoek, 1952 8 juli ca 10 bewoonde nesten door afgravers gespaard (er waren reeds nesten met kleine jongen vernield) (S.B.); 1953 20 juni ca 10 gangen (V.L.), 4 juli 8 p. (J. v. LEEUWEN).
- Reek, 1952 8 mei 80 nestgangen in grindafgraving en ca 60 vogels in de lucht (W.K.).
- Mill, 1952 ca 6 p. bij Langenboom (S.B.); 1953 30 juni 10 p. (J. v. LEEUWEN); 1954 11 mei 6 nesten, waarbij 6 vogels (L. BASTIAANS).
- Beugen, 1948 enkele paren in de Maasoever (S.B.).
- Boxmeer-Oeffelt, 1952 5 nesten in afgravingen langs de Maas, bovendien 7 nesten langs de Maas bij het veer te Boxmeer (A. DE JONG; TH. BELLEMAKERS).
- Voor de Biesbos geven T. LEBRET en C. J. VERHEY slechts op, dat de Oeverzwaluw in 1952 broedde in een steil afgekalde oever aan de Sneepkil ten westen van Werkendam, en dat hij hier algemeen doortrekt (Wet. Med. K.N.N.V., nr. 12, p. 20). J. WITLOX zag hier 1953 20 september een troep van duizenden overzwaluwen spelend en zonnend in het riet.
- Een globale schatting voor 1952 brengt ons tot ca 400 broedparen in Noord-Brabant.

W. H. TH. KNIPPENBERG.

De Nachtzwaluw, *Caprimulgus europaeus europaeus* L.

De Nachtzwaluw komt vrij algemeen in de droge en bosrijke streken van Noord-Brabant voor. J. A. BENNET en G. VAN OLIVIER vermelden in hun Verhandeling van 1822 (p. 400): „in Brabant in tamelijk groot aantal.” Zeer late waarnemingen van deze zomer-vogel zijn Cromvoirt november 1932 (coll. Beekvliet) en Ulvenhout 2 november 1952. De volgende gegevens werden verzameld:

- Bergen op Zoom en Hoogerheide, 1952 regelmatig broedvogel in klein aantal, meermalen nesten gevonden bij steenfabriek De Vijver (Dr. P. KORRINGA). 1955 2 en 4 aug. 1 ex. gezien en gehoord in de Borgvlietse duintjes (W. KNIPPENBERG).
- Ossendrecht, 1948 waarschijnlijk 3 broedparen bij Grote Meer (Jhr. COGELS); 1952 2 à 3 p. (med. boswachter).
- Rijsbergen, 1948 nest met 2 eieren op de Pannenhoeft (med. jachtopzieners).
- Zundert, 1948 ca 10 p. op de landgoederen bij de belgische grens; 1952 2 p., minder talrijk dan vorig jaar (H. J. v. ERK).
- Ulvenhout, 1946 27 juni 1 pas uitgekomen jong in het Prinsbos (S. BRAAKSMA); 1952 2 november 1 ex. in het Prinsbos (A. C. BOELMANS).
- Baarle-Nassau, 1949 br. bij Hollandse bossen en de Molenbaan (N. VERDONK).
- Alphen, 1944 nest met eieren (J. MARIJNISSEN).
- Goirle, 1951 nest met 2 eieren, uitgehaald door een belg; thans in mijn coll. (B. v. DOOREN); 1952 op Rechte heide minstens 1 p. (B. v. DOOREN), verscheidene paren (J. DE LAAT).
- Gorp, 1947 18 aug. waarschijnlijk broedvogel; 1952 juni 2 p. (J. WITLOX).
- Hilvarenbeek, 1951 juni 1 ex. (W. K.); 1952 br. op de heide, bij Bankven en op de Rovert (J. DE LAAT).
- Tilburg, 1952 3 p. in gebied met straal van 6 km rond de stad (F. A. TEURLINCX); br. langs de Gilse baan (J. DE LAAT).
- Drunense duinen, 1941 br. aangetroffen (*Ardea* 31, 104); 1950 minstens 3 p. (S. B.), waarschijnlijk ca 10 p. (boswachter KLEYN); 1951 12 juni 3 ratelende ex. bij Loon op Zand (Th. JANSEN; V. LANGENHOFF; S. B.; W. K.); 1952 19 mei 1 ex. gehoord, stellig meer aanwezig (S. B.), dezelfde dag 2 ratelende m. tussen Giersbergen en Kaatsheuvel (V. LANGENHOFF).
- Oirschot, 1951 10 aug. 1 ex. gehoord, volgens boswachter 3 p. aanwezig (W. K.); begin aug. op Witte Bergen 2 eieren en een pas uitgekomen jong (P. DIJKSTRA).
- Boxtel, 1949 2 eieren bij het Landmetersven op Kampina (H. P. MISSET); 1951 16 juli 1 roepend ex. (Th. JANSEN; S. B.).
- Vught, 1938—1939 br. op Vughtse heide, hier in 1938 2 j. (S. B.); hier 1949 en 1950 1 p. (V. L.); 1950 waarschijnlijk 3 p. op Beukenhorst (J. SCHUURMANS); 1949 waarschijnlijk 1 p. op Sparrendaal (H. QUAADVLIET).
- Schijndel-Eerde, 1952 3 p. (B. v. DAM).
- Liempde, 1950 br. (M. STAELENBERG).
- Eindhoven, 1945 juni vrij groot aantal op stratumse heide bij Floralaan (J. DAAMS); 1952 hier br. en in Philipsbos (K.N.N.V., Eindhoven). 1950 en 1951 aanwezig op landgoed De Wielewaal ten n.w. van de stad (G. v. D. ZANDEN); 1952 1 p. alhier (B. v. DOOREN).
- Aalst, 1944 5 juni gehoord, waarschijnlijk br. (*Venkraai* 2, 6); 1945 aanwezig (J. DAAMS; *Venkraai* 3, 21); 1952 2 p. op Voldijn, 3 p. op Langerhut, 1 p. op Galgenveld (dit paar heeft echter waarschijnlijk niet meer gebroed) (B. v. DOOREN).
- Valkenswaard, 1938 12 juni 2 ex. bij excursie (*Ardea* 27, 265).
- Esbeek-Lage Mierde, 1953 2 juli 1 volwassen en 2 juveniele ex. (J. Th. DE SMIDT).

- Netersel, 1951 br. (C. COUWENBERG); 1952 1 p. (B. v. DOOREN); 1953 2 juli 2 p. in de richting Middelbeers (J. TH. DE SMIDT).
- Bladel, 1952 juni-juli enige ex. (K. v. D. HEYDEN).
- Duizel, 1950 25 juni 2 jongen; 1952 1 p. (B. v. DOOREN).
- Veldhoen, 1952 2 p.; 1954 12 juli 2 jongen (B. v. DOOREN). In 1952: bij Knegsel 2 p., Westerhoven 2 p., Riethoven 3 p., Oerle-Halve Mijl 2 p., Vessem 2 p., Waalre 2 p. en op Treeswijk aldaar 1 p. (B. v. DOOREN). Het gegeven van v. d. VELDEN: Wintelre, 1952 br. o.a. in het stuifzandgebied achter het Rauwven en verder tussen Vessem en Wintelre, is waarschijnlijk identiek met enige van de door B. v. DOOREN genoemde paren.
- Bergeyk, 1952 br. (K.N.N.V., Eindhoven).
- Sterksel, 1952 br. (J. DAAMS).
- Leende, 1950 en 1951 aanwezig (G. v. D. ZANDEN); 1952 2 p. (B. v. DOOREN).
- Heeze en Stabrechtse heide, 1936 br. op de heide en 1947 bij Heezerbos (J. v. ALPHEN); 1952 3 p. (B. v. DOOREN), 1 p. bij de Dunker (H. OVERSTEGEN e.a.); 1954 1 p. bij Philips-kampeertreft, 1 p. langs de weg Lierop-Mierlo bij Oogenbraak, 1 p. bij Overakker onder Mierlo,, 2 p. langs de zandweg Lierop-Helmond, 1 p. in Het Geberge, 1 p. in het staatsbos bij het Meerven (F. HOCHSTENBACH), 1 p. bij Hoenderboom (PRINS); 1955 half juli enkele malen waargenomen op de Rul onder Heeze (F. HOCHSTENBACH).
- Gerwen, 1941 aug. bij Kamerven (J. v. ALPHEN); 1952 hier 3 p. (B. v. DOOREN).
- Lieshout, 1952 met jongen (A. HELLINGS).
- Helmond-Bakel, 1932 1 jong gefotografeerd (J. VISSER).
- Asten, 1945 2 eieren in de astense peel (J. VIJVERBERG, in In Weer en Wind, 9, 145).
- Helenaveen, 1954 enkele broedparen (BOEREKAMP).
- De Rips, 1952 19 ex. geteld in de bossen op de Stippelberg en bij de brandtoren; 3 nesten met eieren (A. DE JONG, TH. BELLEMAKERS).
- Berlicum, 1944 19 mei 1 ex. bij de Wamberg, waar stellig broedvogel (Ardea 34, 368); 1952 waargenomen op de Hooghei, mogelijk br. (E. J. HOFFMAN).
- Uden, 1945 1 juli aanwezig in de Duintjes (G. SITEUR, Venkraai 3, 21).
- Zeeland, 1948 vrij algemeen (boswachters SPAARKOGEL en MOORMAN), 20 juli 1 ex. gezien (S.B.); 1954 5 mei 1 ex. gezien. (J. v. LEEUWEN).
- St. Anthonis, 1948 vrij algemeen (J. DE JONG), 21 juli 1 ex. gezien in de Ullingse bergen (S.B.); 1952 25 mei 7 ex., 15 juni 2 nesten met eieren (A. DE JONG, TH. BELLEMAKERS).
- Mill, 1952 waargenomen (H. H. CLAASSENS).

B. VAN DOOREN deelde nog het volgende mee: de getalsterkte van deze vogel, die dikwijls hetzelfde terrein bewoont als de boomleeuw-
werik, nl. heide met vliegdennen, oude hakhoutbosjes met open
plekken, zal in vrijwel elk dorp van Meierij en Kempenland, waar
deze biotopen voorhanden zijn, variëren van 3 tot 6 paar. Ofschoon
deze vogel taai aan zijn broedgebied vasthoudt, wordt het aantal
vogels in vele gemeenten minder. Te Aalst b.v. wordt de Nacht-
zwaluw verdrongen door villabouw. Enkele jaren geleden kon men
op een mooie zomeravond tijdens een wandeling van een half uur
6 vogels horen ratelen; thans hoort men op dezelfde tocht niet de
helft meer van het toenmalige aantal.

Steunend op de genoemde gegevens mogen we voor het jaar 1952
het aantal broedparen in Noord-Brabant op ca 100 schatten.

W. H. TH. KNIPPENBERG.